

Előfizetési díj:

Negyedévre... — 2 kor.
Félévre... — 4 kor.
Égész évre... — 8 kor.

Egyes szám 40 fill.

HERKULES

SZERKESZTIK:

PORZSOLT JENŐ.

PORZSOLT KÁLMÁN.

Munkatárs: KÁRPÁTI BÉLA.

Szerkesztőség:

II., Irma-tér 3, I. 3.

Kiadóhivatal:

V., Kádár-utca 5, I. 9.

Megjelen július és
augusztus kivételével
havonta kétszer.

Achilles Sport-Egylet
Aradi Korcsolyázó-Egylet
Budapesti polgári lővészegyes.,
Budapesti Torna-Club,
Beregszászi Korcsolyázó-Egylet,
Bpesti hegyvidéki Turista-Egyl.,
Budapesti Torna-Egylet,
Délvidéki Kerékpár-Egylet,
Debreczeni Korcsolyázó-Egylet,
Debreczeni Torna-Egylet,
Fővárosi Vivó-Club,
Érsekújv. Vivó- s Torna-Egyes.,
Győri Csónakázó-Egyesület,
Gyöngyösi Korcsolyázó-Egylet,
Kassai Korcsolyázó-Egylet,
Kassai Tornázó- és Vivó-Egylet,
Kolozsvári Athletikai Club.

Kolozsvári Korcsolyázó-Egylet,
Körmendi Athletikai Club,
Kunsmártoni Csón.-Korcs.-Egyl.,
Lévai Torna- és Vivó-Egylet,
Lőcsei Korcsolyázó-Egylet,
Lőcsei Vivó- és Torna-Egyesület,
Magy. Testgyakorlók Köre,
Márm.-szigeti ifj. Torna-Egylet,
Magyar Uszó-Egylet,
Maros-Vásárhelyi Torna-Egylet,
Magyar-Ovári Torna- s Vivó-Egyl.,
Maros-Vasárhelyi Kerékpár-Egyl.,
Maros-Vásárhelyi Korcs.-Egylet,
N.-Bányai Torna- és Korcs.-Egyl.,
Nagy-Ényedi Korcsolyázó-Egylet,
Nagy-Kanizsai Torna-Egylet,
Nagy-Kállói Korcsolyázó-Egylet,

Nemzeti Hajós-Egylet,
Neptun Bpesti Evező-Egylet,
J-Becsei Kerékpár-Egyesület,
O-Budai Torna-Egylet,
Pécsi Athletikai Club,
Pápai Korcsolya-Egylet,
Pozsonyi Torna-Egylet,
Privigyei Korcs.-Egylet,
Rimaszombati Korcs.-Egylet,
Quarnero Csónakázó-Egylet,
Sátorlajaujhelyi Korcs.-Egylet,
Selmeczi Akad. Athleta Club,
Soproni Korcsolyázó-Egylet,
Soproni ev. főgymn. testgy. Köre,
Sportkedvelők Köre,
Szabadkai Sport-Egylet,
Szabadkai Torna-Egylet,

Szarvasi Korcsolyázó-Kör,
Szatmár-Németi Torna- s Vivóegy.
Szegedi Csónakázó-Egylet,
Szegedi Korcsolyázó-Egylet,
Szegedi Torna-Egylet,
Székely-Udvarhelyi Korcs.-Egylet.
Székesfehérvári Korcs.-Egylet,
Szegedi Kerékpár-Egyesület,
Szászvárosi Athletikai-Club,
Szolnoki Korcsolyázó-Egylet,
Temesvári Korcsolyázó-Egylet,
Torontáli Korcs.- és Hajós-Egylet
Torontáli Athletikai Club,
Tordai Korcsolyázó-Egylet,
Ujvidéki Kerékpár-Egyesület,
Veszprémi Torna-Egyesület,
Zombolyai Athletikai-Club

HIVATALOS KÖZLÖNYE.

A sport és a harczkészség.

Hősi halált halt tornatanáraink és sportbajnokaink vére azt az erős kapcsot szentesítik, mely a testgyakorlatok és a hazafias harczkészség közt eddig kevésbé volt szembezőkő. Ugyde látjuk, hogy a harczkövetelte fáradalmakban, szenvedések eltüresésében a rendes sorkatonaság tagjait is felülmulják sportoló tartalékosaink, a vitézi bátorságban, a halálmegvető rohamokban pedig mindig előljárnak.

Ily tapasztalatok után találkozhatik-e még oly elfogult tornászelmékedő, ki az ifjuság nevelésénél gunnyal illeti a sportokat, a legveszedelmesebbnek az atletikát, a szabadtéri gyakorlatokat tartja és csak az élettani, neveléstani bölcsességek útján kiszabott svéd gimnasztikát és a minden vetélkedéstől, minden megerőltetéstől mentesített gyakorlatokat tartja az iskolába valóknak?! Bizony van még most is sok olyan szaktudósunk, ki gyermekkorában az iskolában mint felmentett látott tornázni, később mint férfi megtanult vinni és ezen a réven az egyletesdi törtetésben tekintélyé emelkedett és most elítél minden olyan mozgást, mely tul lépi a szobatorna határait.

Sőt még azt is elismerjük, hogy a lusta-

ságra hajló, kényelemszerető tornatanárok közt is akad még egynéhány, ki a bizony sok fáradsággal, vigyázattal járó sportolásnak nem barátja, ki maga sem űzött semmiféle sportot, ki a ma is czopfós tornatanárképzőből kikerülve ellensége mindennek, mi a szabadabb testgyakorlatokhoz tartozik. Mert az igaz, hogy a régi német tornázás a svédgyakorlatokkal vegyítve a legkényelmesebben adagolható, csendben, a fegyelem veszélyeztetése nélkül gyakorolható, a legtöbbször olyan eredménnyel, hogy az óra után a gyermek nagyot ásit, nyújtózódik és siet az udvarra magát kissé a futkározásban kifárasztani. Nem mondjuk ezzel azt, hogy nincsen helye az iskolai tornázásban a német és svéd torna gyakorlatoknak, hanem csak azt, hogy ez magában nem elég, keveset ér, és csak akkor gyakorlandó, mikor jobb, edzőbb szabadtéri gyakorlatokra nincs mód és hely. De még a hely sem olyan fontos, mert a tágas, jó levegőjű tornateremben is többre becsülöm a felsőbb osztályokban az ugynevezett szabadtéri gyakorlatokat.

Csak az a baj, hogy a dologhoz semmit sem értő, vagy elfogult emberek a szabadtéri gyakorlatok alatt az angol vagy az elfajult görög-római atletikát értik, mely az egyoldalú versenyre nevelésben csucsosodik ki. De ki

látott a mi iskoláinkban ilyen athletizálást? Hol van az a tornatanár, ki tanítványait a versenyzés által nem edzeni, hanem tönkretenni akarná?

Az iskolai versenyzés nem cél, hanem eszköz a jó tanár kezében. Az ily versenyben a leggyöngébbek ép úgy részt vesznek, mint a legerősebbek. Persze az ily módon versenyzéssel való erősítés megkívánja, hogy a tanár minden tanulót egyénileg teljesen ismerjen. Itt nem lehet az egész óra gyakorlatanyagát úgy kiszabni, mint a tornázásnál, de itt nem is történik meg az, hogy az adagolt mennyiség a fél osztálynak sok, a másik félnek meg kevés!

Mindezt most csak azért említjük fel már talán unottan is ismételve, hogy kiemeljük a sportoknak, versenynek (mindig a mérték (standard) versenymódra gondolva) a lélekre és testre egyaránt jó hatását. Ez a jó hatás főleg most a háboruban tűnik ki. Hazajött sportemberektől halljuk, hogy a magyar nép edzett fiaival kitartásban, erőben, bátorságban az urak közül csak a sportolók bírják a versenyt. De maga a hadvezetés is tudja értékelni a sportoknak a harczkésztségre való hatását, mert úgy a legénységet, mint a tisztikart minden módon belevonta már a békében a sportok gyakorlásába. A tanítójelölteknek katonai kiképzése Hazai miniszterünk és Jankovics miniszterünk egyetértő intézkedéséből máris ilyen jelleget öltött.

A tulságosan sokra becsült középiskolai tornatanításnak a nemzet egészéhez képest csak annyiban van fontossága, mert a középosztály példaadása hatással van az egész nemzet ifjúságára. De különben át kell már egyszer látnunk, hogy főleg a városi iparos és kereskedő ifjúság és azután a földműves ifjak testi erősödéséért és ügyesedéséért is kell valamit tennünk. És itt nem lehet másra gondolnunk, mint a szabadtéri gyakorlatokra, a játékokra, különösen a labdarugásra és a katonai gyakorlatokra.

A nemzeti nagy megpróbáltatások eme nehéz napjaiban oly végtelenül kicsinek tűnik fel a testi erősödéséért eddig tett minden társadalmi és állami intézkedésünk, hogy szinte hálával gondolunk a torna hiveitől úgy le-

csepült labdarugásra, mely sport eddig az általános nemzeti erősödésben a legszebb eredményt mutathatja fel, mennyiben az erősödni vágyók számát országunkban legalább is megnövelte.

És itt is azt láthatjuk, hogy az iskola és a hivatalos tényezők minden segítése nélkül, sőt ezeknek határozott gáncsoskodása daczára tapasztalható e sportnak a nép igazán széles rétegeibe való hatása. Ugy van ez az athletikával is, csak hogy itt már a középiskolai tornatanároknak és a tanulóknak is sok érdekük van. A középiskolát végzett tanulók tanáraik tanácsára és támogatásával alakították nálunk a legtevékenyebb sportegyleteket. De tornaegyletet egyet sem alakítottak, jelölnek, hogy az iskolai tornatanításunknak máig is gerinczét alkotó gyakorlatok nem kedveltek nálunk.

Igyekezünk tehát magát az iskolai testgyakorlatot olyanná tenni, mely az ifjúság által megszerethető legyen, hogy az iskolát elhagyó generáció ne hagyja abba a testgyakorlatokat. Igyekezünk a sportoknak megfelelő módon való tanításával a nemzet nagy tömegét erőssé, edzetté, fáradságot, szenvedést tűrővé, bátorrá, harczkésszé nevelni. Nemzetünket eddig is ezek az erények tartották fenn, a jövőnknek is ezek első zálogai.

A testgyakorlatok módszertanából.

Katonásdi játékok.

A magyar kisgyerekek mindenkor legkedvesebb játéka volt a katonásdi, de most a nagy napok fénye, árnyéka még jobban megillette a kicsinyeket. Kinek apja, kinek testvére küzd a harcban s a kis lelkek az aggodó félelem mellett is csak játszanak tovább. Csak játszanak is! E játékban nő a jövő lelkesedése, tüze és ereje. Az öregek komor tekintete is felüdül e katonáskodó gyerekek látásán. Ne rontsuk el az iskolában se játékos kedvüket, sőt jöjjünk segítségükre, hogy minél veszélytelenebbül erősödhessenek a kis gyermekek a nemzet katonáivá.

A katonásdi játék szokásos módjai: a várépítés homokos talajon, a várvédelem, a támadás, felvonulások stb. A játék rendes eszközei: katona sapkák, kardok, szuronyok, dob, trombita stb. Ha már most a tornatanár, vagy a tanuló a fiuknak segítségére jön,

akkor mindjárt az eszközökben segíhet rajtok, ha az iskola minden apró labdáját átadja a fiuknak. Ezek a labdák az ágyugolyókat fogják pótolni. Adjunk a fiuknak gipsz vagy krétaport, melyben a labdákat kissé megmártva, a vele talált vitézt mint sebesültet kell a harcztérről elvinni.

Szervezzük az osztályokat tüzéség, gyalogság, utászok stb. fegyvernem szerint. Tüzzük ki a harcnak célját, határozzuk meg a győzelem feltételeit. Legyünk magunk a döntők, de engedjük szabadjára a gyermekek képzeletét is.

A láncszakítás játékát is vegyük be a várvédelem módjai közé. Az elszakított részt azonban ne állítsuk ki a játékból, hanem a győztes csapatba álljon be. Általában a foglyok, sebesültek ne maradjanak sokáig csak szemlélői a játéknak. A magasabb fekvésű vár falainál a kézzel való lehúzással elégedjünk meg, a birkozással baj történhetik.

Ha jó homokos talajunk van, úgy a gyerekek csináljanak maguknak sánczárkokat. A rohamoknál vigyáznunk kell, hogy a felhevült gyermekek egymásban kárt ne tegyenek. Azért jobb is, ha a fakardok helyett seprűnyél puskákat adunk kezükbe. Megmondhatjuk a gyerekeknek, hogy a mostani harcban a ti-ztek is fegyverrel rohannak előre.

A seprűnyél-puskák végére jó ökölnyi nagyságu ruhagömböt kell kötni, hogy a szurásnál se történjék baj. Ezeket a rongygömböket is be lehet mártani krétaportba, hogy a meg érintett gyerek le ne tagadhassa sebesültségét. Ezáltal a jelzéssel elérjük azt, hogy a puskát nem használják ütésre, hanem szurásra. Nagyon könnyen lehetne készíttetni a gyerekeknek való-ságos ágyu formájára lágy fából nagyobb ágyukat, melynek csövéből a nem nagyon erős rugó hátrahú-zása és eleresztése után a labdákat lőhetnénk ki. A rugó kicsapodásakor ütközzék egy bádoglemezre, hogy a lövés hangját utánozza.

A gyermekek trombitája, dobja és harcos zsi-vaja lelküket oly h. vületbe hozza, hogy bizony jó, ha a tanár vagy szülő szemé rajtok van, nehogy a játék-harc komoly sebesülteket eredményezzen. Ezért kell bizonyos háborus elveket a gyerekek játékánál is meg-állapítani és a komitácsi harcot nem kell megengedni. A felügyelő vagy a gyerekek seregvezérének sip-jelére minden küzdelmet abba kell hagyni.

A katonásdi játék módot nyújt a gyaloglások, futások, ugrások gyakorlására és így nagyon ajánlatos, hogy a kisebb fiuk iskolai játékában kellő helyet találjon.

Ismételve hangsúlyozzuk, hogy nem akarnánk hogy e játékból valami tönkre rendszeresített iskolai játék legyen, mi a fiuknak épen nem kell, csak azt szeretnők, hogy az iskola ne nézze le, hanem támogassa a gyerekek katonásdiskodását.

Az ó-görög versenyjátékokról.*)

Szinte szere-száma nincs az ó-görög sportjátékoknak, melyekkel a görög nép, ez a kivá'sztott faj, majd ezernégyszáz éven át edzette daliás testét, gyönyörködtette a szépre szomjuhozó lelkét. Már az Ilias-ban és Odysseiában hatalmas leírásait találjuk ama versenyeknek, amelyek csirájukban szinte minden későbbi versenyjátékot magukban foglaltak. Folytak ezek a versenyjátékok Homeros korától egészen addig, míg elfajulásuk miatt Theodosius byzáncki császár Kr. u. 393-ban meg nem szüntette az olympiai játékokat.

Sok mindenfajta versenyről olvasunk a régi görög íróknál; ilyenek a futó-, ugró-, birkozó-, boxoló-, koronghajító-, gerelyvető-, uszóversenyek; voltak csolnak-versenyek, labdajátékok, csölvések; a szellemi erők fejlesztésére ott voltak a drámai és zenei versenyek. Hallunk arról is, hogy versenyeztek abban is, hogy ki tud előbb megfejteni valamely talányt; abban is voltak mérkőzések, hogy ki tud többet enni inni; ki bírja ki legtovább alvás nélkül?

A versenyjátékok mindig összefüggtek a vallási intézményekkel, amennyiben folyton valamely isten tiszteletére rendezték; az ősi mondák szerint hajdan maguk az istenek is résztvettek a játékokban. Minden valamire való város azon volt, hogy versenyei híresek legyenek; de egy hely sem versenyezhetett az olympiai versenyekkel, amelyek Pindaros szerint úgy föl'ötte állottak a többinek, mint a tündöklő nap a csillagoknak, mint a nemes arany a többi ércznek. Ő mondja az olympiai győzőről, hogy „boldog és magasztaltatik: nem mehet ugyan fel az égbe, de elérte végső határát azon örömeknek, amelyeket mi halandó emberek elérhetünk.“

Az olympiai futópályát a monda szerint maga Herakles alapította, ő mérte ki saját lábaival a futópályát, a stadiont, hatszáz lábnyira; de mivel az ő lábafeje nagyobb volt mint más halandókénál, az olympiai pálya is hosszabb lett más városok pályáinál, melyek mértékegységül a lábat vették.

Hogy mily fontosságúak voltak ezek a versenyek, mutatja az a körülmény, hogy a görög időszámítás az első olympiai győzőtől (Kr. e. 776.) veszi kezdetét.

A versenyzőt rendszeren athletának nevezik; az athlon görög szóból ered, mely díjat, főleg versenydíjat jelent. Az athléta hosszas, nehéz gyakorlással készült pályára; mestereik kérlelhetetlen szigorúsággal kezelték tanítványaikat. Aki versenyfutónak készült, soványodni törekedett; a birkozó mentül több izomra törekedett szert tenni. Az olympiai versenyzőknek esküt kellett tenniök, hogy tiz hónapon át treniroztak. Ételük leginkább sajt, hus, kenyér volt; bort csak na-

*) A Pesti Hirlap naptárából vesszük át ezt az érdekes cikket, kissé rövidítve.

gyon keveset ihattak. Étélüket igen alaposan meg kellett rágniok, evésük azért gyakran késő éjjelig eltartott; evés közben nem volt szabad beszélniök, főleg nem filozofálniok, mert ettől megfájul az ember feje.

A futóbajnok leginkább tüdejét gyakorolta, igyekezett lélekzetét mentül tovább visszafojtani. Az imént említett Milonról azt is följegyezték, hogy egy versenyen lélekzetét addig fojtotta vissza, míg a homlokán átkötött erős kötelék a megduzzadt erek nyomásától szét nem pattant.

Gyakran megesett, hogy az athléta a nagy erőlködéstől diadalma pillanatában holtan rogyott össze s a versenybírák már csak halottat koszoruzhatták meg a diadalkoszorúval.

Általán azt tartották, hogy aki harminczöt éves koráig egy díjat sem bír nyerni, az mondjon bucsut a bajnokságnak; aki azonban idejekorán bevált, nem egyszer hosszú éveken át ura maradt a porondnak s ha kivénült, felcsapott bajnokmesternek.

Az athléтика virágkorában a görögök igen sokat adtak a test harmonikus fejlődésére, gyönyörködtek az aesthetikus és rhythmikus mozgásban. A polgárság színe-virága dicsőségének tartotta, ha a versenyeken felléphet. Később azonban az athléta is kenyér- és vagyonkereső pályává sülyedt. A legalsóbbrendű kapaszkodó elemek léptek e pályára, kik testi erejüket a szellem rovására gyarapították s városról-városra vándorolva a tömeg kegyeiért és pénzeért küzdöttek; innen van, hogy a műveltebb elem sokszor megvetéssel szól róluk, míg a tömeg isteníti őket.

Az olympiai versenyek sokban hasonlítanak a mi világhiállításainkhoz. Itt az Alpheus folyó lakásra különben nem nagyon alkalmas partjain gyűlt össze négy évenként Görögország színe-virága; a játékok a leghosszabb nyári napok idején voltak s utóbb már egy hétig is eltartottak.

A sportjátékokat rendszeren a futóversenyekkel kezdték. Miután a versenybírák az ötven-hatvanezernyi néptömeg előtt helyeiket ünnepiesen elfoglalták, megkezdődött a rövid (a mai angol sprint) futóverseny. A versenyzők teljesen neki vetköztek, helyeiket sors-huzás szerint elfoglalták és startoltak.

Az olympiai pályának (stadion) hossza 197 és 27 század méter volt s a tojásdad alakú versenytér közepén vitt végig. A startoló hely husz versenyző számára volt berendezve; az indulásra az automaticze fel- és lebocsátott sas vagy delfin alak adott jelt. A futás mezitláb, süppedő homokban történt. A rövid futás a pálya hosszának egyszeres végigfutásából állott; ezt a futást stadionnak is nevezték. A pályának megfutása volt a diaulos; a leghosszabb távolfutás a pálya 24 szeres körülfutásából állott s megfelelt a mai három angol mértföldes futásnak. Legtöbben a rövid futásra jelentkeztek, mely csak néhány másodperces megerőltetésbe került.

A versenyzők három csoport szerint voltak be-

osztva: gyermekek, ifjak és férfiak csoportja. Korminimum nem volt megállapítva; 12 éves versenygyőztesről is olvasunk. Általán az volt az elv, hogy a fejlettebb fiatal résztvehet a felnőttek versenyében, de fordítva nem.

Meztelenül folyó versenyeknél nők nem lehettek jelen. A futás idejét nem tudták oly pontosan meghatározni, mint manapság a mi pontos versenyóráinkkal; a homok- vagy vízóra minimális időmeghatározásra nem volt alkalmas. Az idő tartamáról csak általános feljegyzéseket olvasunk; egy gyorsfutóról azt jegyezték fel, hogy csak induláskor és megérkezéskor lehetett őt látni, futásközben nem. Egy Lasthenes nevű futó el tudta fogni a szaladó nyulat; a thébai Polymestor egy versenylóval Thebából a 30 kilométernyire fekvő Koroneáig és visszafutott s ő nyerte meg a versenyt. Az argosi Ageus örömeiben, hogy az olympiai futóversenyen ő lett a győztes, hazafutott 100 kilométernyire levő falujába s még az nap haza ért. Mikor a perzsahadak Athénre törtek, az athéniek kengyel-futója két napnál rövidebb idő alatt tette meg a 200 kilométeres utat; ugyanezt az utat a 2000-nyi spártai sereg két és félnap alatt tette meg. A mai marathoni 40·2 kilométeres futás világrekordja 2 óra 34 perc.

Az ugrásban inkább a távolugrást, mint a magasugrást gyakorolták. A fennmaradt műemlékek nem ábrázolják az ugrás pillanatát s így bajos megállapítani, hogy emelvényről ugrottak-e? A nagy eredményekre való tekintettel, el kell fogadnunk, hogy igen. Nagyobb lendület elérése végett súlyzókat tartottak kezükben, melyeket a leugrás pillanatában hirtelen eldobtak. Kr. e. 500-ból Eleusisben találtak ilyen 1·88 kilós súlyzót, melyen rajta van az ugróbajnok neve. Régi vázákön a bajnok mellett lehet látni egy mestert a mérőzsinórral egy másik embert hosszú csákánnyal; ez utóbbi a kemény talajt porhanyította az ugrás valószínű határai közt. De megesett, hogy az ugró tul is ugrotta a felásott részt; innen lett a közmondás: túlugrani a felásott részt, azaz valami nagyot mivelní. Az ugrásban is megkivánták a szép, harmonikus testtartást s hogy a bajnok szépen összecsukott lábakkal érje a földet. Föl van jegyezve, hogy egy Chionis nevű bajnok 52, a krotóni Phayllus pedig 55 lábnyira ugrottak, vagyis az előbbi 16, az utóbbi 16·93 métert. A távolugrás mai világrekordja 7·62 m.

A koronghajításban vagy diskos-vetésben rendszeren két kiló súlyú 21 centiméteres átmérőjű kő- vagy érczkorongot igyekeztek mentül messzebbre hajítani. Olympiában az ásatások alkalmával ilyen sok kő- és érczkorongot találtak, részint simákat, részint felirással vagy relief-alakokkal. A szobrászok igen szerették a bajnokot a hajítás pillanatában ábrázolni; legismertebb Myronnak remek diskos-dobója.

A koronghajításban az ó-kori görögök rekordja 90—100 láb; a már említett ugróbajnok, Phayllus, a két kilós korongot 95 lábnyira (29·26 m.) hajította.

Egy athléta az Olympia mellett elfolyó Alpheust dobta át korongjával; a folyó nyári vizállása 50—60 méternyi szélesség között váltakozik; ezt a dobást sokan már nagytámasznak veszik. A diskosdobás mai világrekordja 47.70 m., még pedig $2\frac{1}{4}$ kilós koronggal. A szembe-
szökő különbség onnan ered, hogy az ó-kori bajnoknak legalább is öt versenyre kellett magát trainiroznia, míg a mai világbajnokoknak csak egyre; idejárul, hogy a görög diskosvető egy álló helyéből dobott, a mai pedig a lendítés okáért körülfordul.

Már Homeros is a legnehezebbnek mondja a hátralevő két főversenyjátékot, a birkózást és az ökölviadalt.

A birkózás, mint amely legalkalmasabb az összes izmok harmonikus erősítésére s az ügyes fogások gyakorlására, a görögöknél is mindenkor nagy népszerűségnek örvendett. A fizenai muzeumban még kisgyerekek birkózását is ábrázolják az ó-kori reliefek. A birkózásnál majd minden fogás meg volt engedve: szabad volt a gáncsolás, a fojtogatás, a szorongatás, a láb- vagy ujjcsavarás stb. Néha az egyik félreugrott s a támadó a földre esett; máskor hirtelen háta mögé kerülve támadott: a krotóni Milon óriás sulyával nehezedett ellenfelére. A birkózás szintén a stadionban folyt a puha fövényen, melyet ilyenkor palaestrának neveztek. Legyőzött az volt, akinek háta háromszor érintette a porondot s önmaga is legyőzöttnek jelentette önmagát; a spártaiak ezért nem szerették a birkózást, mert ez a kijelentés sértette önérzetüket.

Sokszor jutalmazták azt a birkózót is, aki bár nem győzött, de szép harmonikus mozdulatokkal küzdött; a győzőnek mesterét is ki szokták tüntetni. Ismeretes, hogy a birkózók testüket olajjal kenték s fövénynyel hintették be, hogy a fogásokat könnyítsék. Lysipposnak egy gyönyörű szobra maradt fenn, mely az athlétát azokban a pillanatokban ábrázolja, mikor gyönyörű termetéről a vívás után a rátapadt sarat lekaparja; ez a híres apoxyomenos, a tisztálkodó néven ismert szép szobor.

Mikor már gazdag amatőrök is felléptek, ezek nagy fényt fejtettek ki s gyönyörű szőnyegeket terítettek maguk alá.

Jellemző a birkózókat ábrázoló szobrokon, hogy hajuk a fejük bubján csomóba van kötve, hogy ellenfeleik könnyűszerrel bele ne kaphassanak.

Még csak annyit, hogy az alphabet egy-egy betűjének kihúzása döntötte el, hogy melyik bajnok melyikkel birkózzék. Az egymással vivni készülők udvariasan bemutatkoztak, kezet szorítottak; megtörtént, hogy némelyik vasmarku birkózó úgy megszorította ellenfele kezét, hogy az menten visszalépett; az ilyen győzelmet nevezték portalan vagy vértelen diadalnak.

Az ökölviadalért a görögök is nagyon tudtak lelkesedni. Eleinte pusztán ökölrel vívtak, de már Homeros emliti, hogy az ökölözők a csuklóig szíjjal

kötötték ökleikre; később a szíjjakra csomókat kötöttek végül pedig már ólombütyköket; ezeknek rémes határsáról mondja egy görög vers, hogy „ütéseitől szitává lesz a fej”. Nem is végződött a boxolás soha vér nélkül.

Sokszor olvasunk az öklözéstől eltorzult arcokról; egy ily bajnokról azt jegyezték fel, hogy földije négy év multán nem tudtak ráismerni, holott Odysseust Argos nevű hű kutyája husz év mulva is felismerte. Egy másik birkózó örökségét vesztette el, mert a tanuk nem ismertek rá eltorzult arcza miatt. Egy Androleus nevű birkózóról azt mondja egy sirirat, hogy egyik füle Pisában van eltemetve, felszeme Plateában pihen, ő maga meg Delphiben nyugszik. Az ökölviadalt igen gyakran végződtek halállal.

Idők folytán abban állapodtak meg, hogy nem szabad egész ökölrel ütni, hanem csakis a legörbített ujjak bütykeivel. A futó, dárdavető, ugró, diskosvető és birkózó versenyt hívták ötös versenynek, pentathlonnak, aki meg a birkózásban és öklözésben győzött, pankratistának, azaz mindenben legderekasabbnak hívták.

Ismeretes, hogy az idealista időkben egy-egy olajfagalyért páлмаágért, zellerkoszoruért küzdöttek, de végtelenül boldogokká tették őket földijeik hallatlan magasztalásai, ünneplései, a költők dalai, vagy a szent ligetben felállított szobraik.

Elmultak a dicső ünnepek, de a hálás utókor herkulési munkával ássa fel az elborított szent helyeket, áhitattal gyűjt össze minden követ, minden emléket, felújítja az olympiai játékokat s hirdeti időtlen időkig a lángeszű görög nép dicsőségét.

Testi nevelés a verseczi állami főreáliskolában. *)

A testgyakorlás rendes tantárgyként Bredurán Miklós rendes tornatanító vezetése mellett folyt; télen a tornacsarnokban, egyébként a tornacsarnok mellett levő 202 négyzetméter területű kis tornaudvaron, gyakran a „Verseczi Tornaegyesület” pályáján; 135 nap a szabadban és 76 nap a tornateremben.

A játékdélutánok az őszi és tavaszi hónapokban a 15 percznyi távolságban levő 17280 m² területű játéktéren tartattak meg. A játékdélutánokat a tornatanár 5 csoportban vezette.

Korcsolyázás az idén 37 napon át volt a tornaudvarban locsolással előállított 150 m² területű jégpályán.

Az intézeti tornavizsgálat június hó 10 én folyt le örvendetesen szaporodó nézőközönség jelenlétében.

A vizsgálat eredménye a következő:

50 m. es síkfutás: I-a: 1. Sztankovics Z., idő: 8:1 mp.; 2. Kaip I.; 3. Rohr Gy. I-b: 1. Miloszav-

*) Igazgató: Pongrácz Alajos.

lyevits M., idő: 7:3 mp.; 2. Mandukics Sz.; 3. Oswald M.

60 m. es síkfutás: II-a: 1. Nádasky D., idő: 8:4 mp.; 2. Fritz O.; 3. Oppenheimer F. II-b: 1. Latzkó K., idő: 8:3 mp.; 2. Wasischek E.; 3. Tangel E.

70 m.-es síkfutás: III-a: 1. Ostyán P., idő: 10 mp.; 2. Ivkó L.; 3. Mesziczki Sz. III b: 1. Formayer R., idő: 10 mp.; 2. Szabó B.; 3. Sztéfanovits Sz.

80 m.-es síkfutás: IV. o.: 1. Matuszka R., idő: 11 mp.; 2. Prashthäuser Gy.; 3. Rieger K.

Magasugrás: III. o.: 1. Tóth D. 130 cm., 2. Ivkó L. 130 cm., 3. Mesziczki Sz. 125 cm.

Sulydobás: IV. o., 5 kg. sullyal: 1. Pavlovits I. 10 m. 22 cm.; 2. Halda J. 9 m. 30 cm.; 3. Rieger K. 8 m. 85 cm.

100 yardos síkfutás: 1. Neukomm J. VII o. t. idő: 11 mp. (intézeti rekord); 2. Nedelkovits M. VII. o. t.; 3. Sallay I. VII. o. t.

Sulydobás 7 és $\frac{1}{4}$ kg. sullyal: 1. Brabecz J. VII. o. t. 10 m. 1 cm. 2. Popovits F. VII. o. t. 9 m. 54 cm. 3. Doffek J. VIII. o. t. 9 m. 22 cm.

Gátfutás 100 yard: 1. Nedelkovits M. VII. o. t. idő: 15:2 mp. (intézeti rekord); 2. Neukomm J. VII. o. t. 3. Sallay I. VII. o. t.

Diszkoszvetés: 1. Brabecz J. VII. o. t. 29 m. 12 cm. 2. Barbulov M. V. o. t. 28 m. 3. Florián Gy. VI. o. t. 26 m. 85 cm.

Rudugrás: 1. Bredurán E. VII. o. t. 260 cm. 2. Dajkovics S. VI. o. t. 230 cm. 3. Korponay G. VII. o. t. 220 cm.

Síkfutás 400 m.: 1. Korponay G. VII. o. t. idő: 1 p. 2 mp. 2. Dajkovics S. VI. o. t. 3. Bredurán E. VII. o. t.

Magasugrás: 1. Neukomm J. VII. o. t. 160 cm. (intézeti rekord). 2. Doffek J. VIII. o. t. 155 cm. 3. Tóth L. V. o. t. 147:5 cm.

Síkfutás 800 m.: 1. Korponay G. VII. o. t. 2. Popovits P. IV. o. t. 3. Bredurán E. VII. o. t.

Gerelyvetés: 1. Popovits F. VI. o. t. 37 m. 40 cm. 2. Florián Gy. 33 m. 67 cm. 3. Barbulov M. V. o. t. 33 m. 30 cm.

Távugrás: 1. Doffek J. VIII. o. t. 5 m. 19 cm. 2. Nedelkovits M. VII. o. t. 5 m. 6 cm. 3. Sallay I. VII. o. t. 4 m. 90 cm.

Stafétafutás 4×100 m.: 1. a VII. oszt. csapata: Sallay I., Bredurán E., Nedelkovits M. és. Neukomm J., idő: 53 mp. 2. a VI. o. csapata.

Az első ezüst érmeiket, a 2. és 3. díjat nyert tanulók pedig bronz érmeiket kaptak. Ezenkívül Brabecz J. a sulydobásban és diszkoszvetésben, mint első és Bredurán E. VII. o. t. a rudugrásnál használt szép stílusért gemzei Miklovicz Lajos honvédszázados úr ajándékából egy egy nagy ezüst érmet kaptak

Kötelességünknek tartjuk gemzei Miklovicz Lajos, Weitner József dr. és Weifert Károly uraknak, mint

jurytagoknak e helyen is köszönetünknek kifejezést adni.

Az intézet testgyakorló köre, mely 1911. november hó 11-én alakult meg, ez évi alakuló gyűlését szeptember hó 19-én tartotta meg. A tisztikar a következő volt: diszelnök: Pongrácz Alajos igazgató. Tanárelnök: Nagy József dr. Szaktanár: Bredurán Miklós. Ifjúsági elnök: Doffek János VIII. o. t. Alelnök: Nedelkovics Miladin VII. o. t. Titkár: Móricz Lajos VIII. o. t. Jegyző: Gerő Vilmos VI. o. t. Pénztáros: Weitner Sándor VII. o. t. Gondnok: Neukomm János VII. o. t. Atlétikai vezető: Petrovics Kornél VIII. o. t. Football-vezető: Flortán Gyula VI. o. t. Választmányi tagok: Orsó Aladár VIII. o. t., Sallay Imre VII. o. t., Butorka Sándor VI. o. t., Poták Imre V. o. t., Pavlovics János IV. o. t., Bruck Károly III. a o. t., Ivkó Lajos III. b o. t. A kör 158 taggal a téli időben a tornateremben heti három órán át dolgozott és pedig három csoportban, az őszi és tavaszi időben ellenben csapatokba besorozva, minden csapat hetenként egy-egy órát footballozott, vagy atlétikát üzött.

Rendezett a kör tagjai számára október hó 12-én házi versenyt és a III—VII. o. közt footballból bajnoki mérkőzést a következő eredménnyel:

Háziverseny: 100 yard: 1. Neukomm J. VIII. o. t. idő: 12 mp. 2. Doffek J. VIII. o. t. 3. Popovics J. VII. o. t.

400 m. síkfutás: 1. Popovics J. VII. o. t., idő: 1 p. 1 mp. 2. Trinkl Lajos VIII. o. t. 3. Doffek J. VIII. o. t.

Távugrás: 1. Sallay I. VII. o. t. 4 m. 97 cm. 2. Doffek J. VIII. o. t. 3. Popovics J. VII. o. t.

Magasugrás: 1. Doffek J. VIII. o. t., 152:5 cm. 2. Neukomm J. VII. o. t., 150 cm. 3. Sallay I. VII. o. t., 140 cm.

Sulydobás: Doffek J. VIII. o. t., 8 m. 15 cm. 2. Trinkl L. VIII. o. t., 7 m. 75 cm. 3. Sallay I. VII. o. t., 7 m. 40 cm.

Ez pentatlon volt. Végeredménye: 1. Doffek J. 9, 2. Neukomm J. 15, Sallay I. 16 ponttal.

Rudugrás: 1. Bredurán E. VII. o. t., 240 cm. 2. Nedelkovics M. VII. o. t., 240 cm. 3. Dajkovics S. VI. o. t., 230 cm.

Síkfutás: 1. Pohl J. VIII. o. t. 2. Korponay G. VII. o. t. 3. Bredurán E. VII. o. t.

Gerelyvetés: 1. Dimitrijevic V. VI. o. t., 34 m. 54 cm. 2. Brabecz J. VII. o. t. 33 m. 96 cm. 3. Popovics F. VI. o. t., 33 m. 71 cm.

Diszkoszdobás: Brabecz J. VII. o. t., 28 m. 38 cm. 2. Florián Gy. VI. o. t., 27 m. 60 cm. 3. Doffek J. VIII. o. t. 26 m. 50 cm

Gátfutás: 1. Neukomm J. VII. o. t. 2. Popovics J. VII. o. t. 3. Sallay I. VII. o. t.

3000 m.-es síkfutás: 1. Korponay G. VII. o. t. 2. Pohl J. VIII. o. t. 3. Korponay K. V. o. t.

3000 m-es gyaloglás: 1. Thomas E. VI. o. t. 2. Dajkovics F. V. o. t. 3. Bredurán E. VII. o. t.

Staféta (60—90—100—120 m): 1. VII. o. csapata: Sallay I., Neukomm J., Nedelkovics M., Popovics J. 2. a VIII. o. csapata: Pohl J., Petrovics G. Trinkl L., Doffek J.

A bajnoki footballcsapat tagjai a következők: Haág A., Brabecz J., Jermovics A., Korponay G., Nedelkovics M., Martin B., Neukomm J., Bredurán E., Sallay I., Weifert I., Weitner S. Mint tartalék játszott: Kovách P. és Bán J. A mérkőzéseket itt ott belépti díj mellett rendeztük. Az így befolyt összeg a győztes csapat érmeikkel való jutalmazására fordított.

A kör vagyoni állapota a következő:

Bevétel	376	korona	68	fillér
Kiadás	178	„	56	„

Vagyon 1914. június végén 198 korona 12 fillér

Ezenkívül rendezett a kör a szomszédos városok középiskoláival több esetben football mérkőzést. Így játszottunk 1913. november 8-án Temesvárott az ottani áll. főreálisk. válogatott csapatával 0:2 eredménnyel. 1914. május 12-én a verseczi VII. o. csapata Nagybecskerekén az ottani gimnázium válogatott csapatával 2:2 eredménnyel. Verseczre látogatott: a temesvári áll. főreálisk. VI. o. az itteni VI. o. 6:0 eredménnyel Versecz javára, a két intézet válogatott csapatai 1:0 Temesvár javára, a pancsovai gimnázium április 6-án 3:0 Versecz javára, a fehértemplomi gimnázium két válogatott csapata 0:1 Versecz javára és május elsején a temesvári kereskedelmi iskola középső osztálya az itteni VI. osztállyal 3:0 Temesvár javára.

A folyó tanév elején megalkottuk a katonai cél-lövő tanfolyamot, melyre a VII. és VIII. osztály tanulói majdnem valamennyien jelentkeztek. A tanfolyamot Urbanek István honvédfőhadnagy vezette kiváló szakértelemmel és buzgósággal, a tanári karból pedig a felügyeletet Natz Ferencz tanár látta el. A tanulók hetenkint két óra hosszat gyakorlatoztak ősszel és télen a kaszárnyában, tavasszal pedig a katonai lövőtéren.

A befejező cél-lövészet impozáns közönség jelenlétében június hó 6-án volt. Nagyban emelte az ünnepély fényét, hogy ez alkalommal városunkban időző orsz. képviselőnk ivándai Karátson Lajos honvédelmi miniszteriumi államtitkár ur. Ő Méltósága is megjelent és a cél-lövészet befejezése után magas szárnyalású beszéd kíséretében osztotta ki a győztesek között a díjakat. Az ünnepélyen jelen volt városunk színe java élén br. Dániel Tibor dr. főispán ur. Ő Méltóságával. Ott voltak Rezucha István dr. kir. tan. polgármester, a honvédegyezred tisztikara élén Bernátsky Kornél ezredessel, a honvédegyezred tisztikara élén Thaisz László alezredessel és a városi intelligenciának tekintélyes része.

A cél-lövészetben 38 tanuló vett részt, kik a 200 m-es 5 körös katonai cél-táblára lőttek. A belső kör 5 egységet, minden további eggyel kevesebbet számított. Díjakul a honvédelmi miniszterium által adományozott 1 ezüst és 6 bronz érem, továbbá Weitner József dr. ügyvéd ur. buzgalkodása következtében társadalmi uton összegyűjtött összegből vásárolt tiszteletdíjak szolgáltak. Versecz th. város 50 K-val járult hozzá a díjakhoz, azonkívül díjat adtak: az állomás tisztikara, továbbá a lövészegyesület.

A cél-lövészet eredménye a következő volt:

1. Schmidt József VIII. o. t. 5 találat, 20 egységgel. 2. Sallay Imre VII. o. t. 5 találat, 18 egységgel. 3. Zirkl Antal VII. o. t. 5 találat, 17 egységgel. 4. Korponay Géza VII. o. t. 5 találat, 15 egységgel. 5. Doffek János VIII. o. t. 5 találat, 12 egységgel. 6. Berberich István VIII. o. t. 4 találat, 13 egységgel. 7. Lukics Bogdán VIII. o. t. 4 találat, 12 egységgel. 8. Kovách Pál VII. o. t. 9. Mandukics Sándor VIII. o. t. 10. Neukomm János VII. o. t. 11. Fierz Árpád VIII. o. t. 12. Nemes Elek VII. o. t. 13. Predics Radivoj VIII. o. t. 14. Firneisz Károly VIII. o. t. 15. Brabecz József VII. o. t. 16. Trinkl Lajos VIII. o. t. 17. Bredurán Endre VII. o. t.

Az elsoroltak valamennyien kaptak tiszteletdíjat. Az 1. kapta az állomás tisztikarának tiszteletdíját, egy ezüst cigarettatárczát; a 2. a „Lövészegyesület“ tiszteletdíját, egy ezüst órát. Azonkívül az első a honvédelmi miniszterium ezüst érmét, 2—7-ig a honvédelmi miniszterium bronz érmét. A győztesek közül azonkívül a VIII. osztályt végzett tanulók diszesen kiállított oklevelet is kaptak az elért igen jó eredményért.

A díjak kiosztása előtt az igazgató intézett buzditó szavakat az ifjusághoz és megköszönte egyidejűleg a közönségnek az ünnepélyen való megjelenést.

Az ifjuság testi nevelése a tanárképző gyakorló főgimnáziumában*)

I. Iskolai tornázás. Ez évben a tornaórákon a rendes anyagot végeztük el. Mivel a szűk iskolaudvaron nem lehet jégpályát készíteni, télen megengedtük a tanulóknak, hogy a tornaórák alatt a szomszédos „Hunnia“ jégpályára mehessenek korcsolyázni. A felsőbb osztályiak — ha utolsó órájuk volt a torna — városligeti nagy jégpályára is kimehettek.

II. Játék. Szombat délutánonként, ha az időjárás megengedte, a rákosi katonai gyakorló téren és a Heinrich-féle sport-pályán játszottunk. Nagy baj, hogy iskolánk közelében nincs megfelelő játszótér s ez a körülmény nagyon megnehezíti a testi nevelést, pedig a téli hónapokban szobai tartózkodásra kényszerített

*) Az iskola vezetője dr. Badics Ferencz kir. tan. főigazgató.

fővárosi gyermeknek kétszeresen szükséges volna a szabadban rendezett játszás. Így mivel a várostól messze fekvő helyekre kell vinnünk a tanulókat, sok szülő inkább otthon fogja gyermekét.

III. Testgyakorló-kör. A múlt évben ideiglenes szervezettel alakult Testgyakorló-körünk a nmélt. Minisztérium által jóváhagyott alapszabályokban végleges szervezetet nyervén, III—VIII. oszt. növendékeink már a tél folyamán nagy kedvvel üzték a különböző testedző és szórakoztató gyakorlatokat.

Az alapszabályok az ifjúsággal közöltetvén, a nagy számban jelentkezett tagok megválasztották maguk köréből a tisztkart.

Tanárelnök: Szervánszky Jenő.

Ifjusági elnök: Lumniczer Sándor, VIII. o. tan.

alelnök: Horváth Loránt VII. o. tan.

Titkár: báró Feichtinger György VIII. o. tan.

Pénztárnok: Várady Károly VII. o. tan.

Osztálykapitányok: a VIII-ikban Tuzson Tibor és később Korányi Miklós, a VII-ikben Hegyessy László, a VI-ikban Göllner Lajos, az V-ikben Bolváry Ferencz, a IV-ikben Pischinger Tibor, a III-ikban Göllner Miklós.

Az alapszabályok által meghatározott keretben minden alkalmat megragadtunk, mely a testnevelés céljára alkalmas volt.

Labdarugóink egymásközt rendeztek versenyeket, sőt a VI. osztály csapata a Heinrich F. C. csapatát 5:0 arányban verte meg. Hetenként kétszer volt tréning részben kibérelt pályákon, részben a Heinrich-pályán, melynek díjtalan átengedéseért ez uton is hálás köszönetet mondunk a tulajdonos urnak.

Ezen szakosztályt Horváth Loránt VII. o. tan. vezette nagy lelkesedéssel.

Tornaszakosztályunk hetenként kétszer (összesen 25-ször) tartott tornaórákat, melyeken német- és svéd-rendszerű gyakorlatok folytak. Itt különösen az alsóbb osztályokból vettek részt nagy buzgósággal.

Ezen szakosztályban Geduly Olivér tanárjelölt és Dávid Tibor tornatanárjelölt urak vezették a gyakorlatokat, az ifjusági elnök pedig Várady Károly VII. o. tan. volt.

Az atletikai szakosztály hetenként tartott tréninget, ha az idő megfelelt és volt jelentkező. Súlyemelés, birkózás a tornateremben folyt. Ősszel a BEAC pályáján versenyt tartottunk szép eredménnyel. Ifjusági elnök Bolváry Géza VII. o. tan. volt.

A lawn-tenisz szdkosztály is dicséretes munkásságot fejtettek ki. Az ősszel tartott háziversenyünk és az utána következő iskolai mérkőzés, ahol az Evangélikus főgimnázium versenyzői ellen szép eredményeket értünk el, arra buzdítottak, hogy saját költségünkön az intézet tornacsarnokában téli pályát rendezzünk be. A tagok itt hetenként háromszor 4—6 ig gyakorolták magukat. Ezen szakosztály ifjusági elnöke

Hegyessy László VII. o. tan. volt, aki lelkesedéssel látta el tiszttét.

Az uszózszakosztály hetenként egyszer a Rudasfürdőben tartott tréninget. Ugyanott háziversenyt is rendeztünk, azonfelül más iskolákkal is szép sikerrel versenyeztek tagjaink.

A vivőszakosztály tréninget az iskolában nem tartott, mert vivóink különböző vivótermekbe jártak állandóan. Tavasszal egy házi vivó-verseny volt jó eredménnyel.

Ifjusági elnök Weiser Arthur VIII. o. tan volt. Télen a jég-hockeyben elért eredmények nagyrészt Lumniczer Sándor VIII. o. tan. érdeme.

Hogy más iskolák működéséről tájékozva legyünk, az „Ifjusági testnevelés“ czimű lapot járattuk.

A kör tisztikarát és az osztálykapitányokat továbbá Rottmann Jenő VI, Heinrich Tibor VI. és Söpkéz Sándor IV. o. tanulókat, kik buzgalmukkal kitüntek, a tanárelnök a május 8 án tartott közgyűlésen szép emlékérmekkel tüntette ki.

IV. Czéllövés oktatását ez idén a honvéd parancsnokság megbízásából Pintér József főhadnagy ur végezte, Pogány Géza százados ur felügyelete mellett. Az előgyakorlatok befejezése után a télen át lövőgyakorlatokat tartottak gyutacs-töltényekkel a ker. parancsnokság helyiségében. éles tölténnyel pedig a kistényi katonai czéllövő téren f. évi április 17. és 22-én.

Mivel a VIII. osztály növendékei már két éven át szép eredménnyel gyakorolták magukat a czéllövészetben, az idei tanévben a VI. és VII. osztály növendékei vettek abban részt.

Az áprilisi előgyakorlatokon elért eredmények alapján a május 24-én tartott czéllövő-versenyre kijelöltettek (lövészrangsorban): Orbán György, Barcza József, Rudó István, Jalsovitzky Béla, Salacz Pál, Gál László, Szilágyi Kálmán, Schwarz Miklós, Simon József és Marsovszky Endre. Ezek közül az összes fővárosi középiskolák versenyén legjobb eredményt érték el: Salacz Pál VII. oszt., 5 találat, 17 pont. Schwarz M. VII. oszt., 5 találat, 14 pont. Orbán György VII. oszt., 4 találat, 19 pont. Szilágyi Kálmán VI. o., 4 találat, 13 pont.

Mind a négyen szép emléktárgyakat s egy-egy érmet nyertek jutalmul.

Szervánszky Jenő.

Sajtóhiba: A lap tördelője bocsánatot kér, hogy a „Nemzeti nevelés“ czimű cikk írójának, Földváry Mihálynak nevét nem a cikk végére, hanem a szerkesztőség cikk-bevezető sorai után tördelte.

KIADÓTULAJDONOS:

„HELIKON“ IRODALMI ÉS MŰVÉSZETI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Schmidl Sándor könyvnyomdája Budapest, VI., Gróf Zichy Jenő-utca 8. sz

